

AZ EGYÜTTÉRZÉS ÉS A FELSŐOKTATÁS LEÉPÜLÉSE

J O A N N A W I L L I A M S

A nyugati világ egyetemlein felkapottá vált az együttérző pedagógia (*compassionate pedagogy*), és mára számos intézmény támogatja ezt a tanítási módszert. Az együttérzésnek a felsőoktatás középpontjába állítása kérdéseket vet fel a tanítás és a tanulás gyakorlatával, a tudás természetével és a tudományos szabadság fontosságával kapcsolatban. Ennek fényében át kell gondolnunk, mit is jelent diáknak lenni és végső soron mi az egyetem célja. Írásomban kritikusan értékelem az együttérző pedagógia felemelkedését, és közelebbről megvizsgálom a kialakulását meghatározó elgondolásokat. Úgy vélem, meg kell kérdőjeleznünk az együttérzéssel kapcsolatban kialakult közmegegyezést.

MI AZ EGYÜTTÉRZŐ PEDAGÓGIA?

Az együttérző pedagógia iránti érdeklődés 2017-ben kezdett fokozódni, de gyakorlati alkalmazása a 2020-as koronavírus-járványt és az *online* tanítás előtérbe kerülését követően lendült fel – ez nem véletlen egybeesés. Az együttérző pedagógia egyfajta válasz arra a vélekedésre, hogy a diákok és az egyetemi oktatók valójában traumákkal, szorongással és mentális egészségügyi problémákkal küzdenek, és erre a felfogásra a világjárvány és a bezárások csak ráerősítettek. Ekkorra az egyetemi oktatók és hallgatók által elszenvedett gyötrelmekről szóló vélekedések már széles körben ismertek voltak. A kisebbségi identitású csoportok különösen az előítéletek miatt szenvednek, de vélhetőleg az oktatók és a hallgatók egyaránt stresszesnek találják a határidők betartását vagy az értékelések elvégzését és a kutatási projektek befejezését stb.

Az egyik brit egyetem szerint az együttérző pedagógia „figyel arra, ha a hallgatók és oktatók szoronganak vagy hátrányos helyzetbe kerülnek, és aktívan törekszik arra, hogy csökkentse ezeket a tanulási akadályokat”.¹ Az együttérző oktatók empátiáról és kedvességről tesznek tanúbizonyságot azzal, hogy „nem konfrontatív” tanítási módszereket alkalmaznak, valamint rugalmasak az értékelések és határidők tekintetében. Egy kanadai egyetem szerint az együttérző pedagógia „rugalmas, méltányos és fenntartható tanítási és tanulási gyakorlatot alkalmaz”.² Egy másik brit egyetem szerint az együttérző pedagógia „annak biztosítását jelenti, hogy a tanítás, valamint a hallgatókkal és kollégákkal való interakcióink a kedvességen alapuljanak, és a szenvedést enyhítő, a jóllétet elő-

1 *What Is Compassionate Pedagogy?* Canterbury Christ Church University. <<https://www.canterbury.ac.uk/learning-and-teaching-enhancement/resources-for-academics/Compassionate-Pedagogy/What-is-Compassionate-Pedagogy.aspx>>

2 *The Centre for the Advancement of Teaching and Learning*. University of Manitoba. <<https://umanitoba.ca/centre-advancement-teaching-learning/support/contexts/compassionate-pedagogy>>

segítő gyakorlati módszereket alkalmaz”³ Ez a tananyagra is kiterjed: az együttérző oktató dekolonizált és sokszínű tananyaggal dolgozik, és előre figyelmeztet minden esetlegesen sértőnek minősülő tartalomra.

Az együttérző pedagógia kifejezés mai értelemben vett használata az Egyesült Államokban élő tudós, Richie Neil Hao 2011-es tanulmányára vezethető vissza. Hao a „kritikus együttérző pedagógiát” olyan tanítási megközelítésként határozza meg, amely kritikusan viszonyul „a nem kellően támogatott diákokat ideológiai alapon hátrányos helyzetbe hozó intézményi és tantermi gyakorlatokhoz”. Szerinte az egyetemek amúgy is a hátrányos helyzetű diákokhoz ellenségesen viszonyuló fehér, nyugati, maszkulin, neoliberális megközelítést követnek az oktatásban. Ennek kiküszöbölése érdekében Hao „arra biztatja a tanárokat, hogy napi szinten tartsanak önvizsgálatot az együttérzésen alapuló cselekvést illetően”.⁴ Paul Gibbs brit pedagógiaprofesszor szerint az együttérző pedagógiában „a különböző kultúrák és meggyőződések abban a felismerésben fonódnak össze, hogy a sokféleség a közjóra való törekvéssel keresztül lehetőséget kínál arra, hogy a diákokat és a tanárokat felkészítsük egy összetett és szorongó világra.”⁵ Gibbs ötvözi a tanulókat mentálisan sérülékenynek tekintő pszichológiai felfogást a sokféleség politikai jellegű kiemelésével.

Bár maga az „együttérző pedagógia” kifejezés csak az utóbbi időkben jelent meg a felsőoktatásban, mégis több évtizedes múltra visszatekintő elgondolásokon alapul. Az együttérző pedagógia gyakran jelenik meg a felsőoktatás piacosodására adott válaszként. Az Egyesült Királyságban a Society for Research into Higher Education részére készített egyik tanulmány megállapítja, hogy „a felsőoktatásban az »együttérző fordulat« [...] a neoliberális felsőoktatási politika diákokra és oktatókra gyakorolt káros hatásaira válaszul alakult ki”.⁶ Az együttérzés a kiválóság ellen irányul, és különösen „a kiválóság különböző mércéire, a ranglistákra és a helyezésekre való szakadatlan összpontosítás” ellen hat, amelyek leszűkítik „a felsőoktatás paramétereit és lehetőségeit”.⁷ A felsőoktatásnak ezzel a lelketlen ábrázolásával szemben az együttérző pedagógia arra ösztönzi a hallgatókat és az oktatókat, hogy „váljanak humanizáló, a marginalizáltak és kirekesztettek valóságát meghalló és megértő hanggá”.⁸

Bár az egyetemek jelenlegi működésével kapcsolatban kétségtelenül vannak valós gondok, az együttérző pedagógia az anyagi jellegű problémákat érzelmi állapotá alakítja át. A tandíjra például mentális egészségügyi problémaként, egyfajta stresszforrásként tekintenek, nem pedig gyakorlati, pénzügyi problémaként. Hasonlóképpen, az oktatók munkaterhelésének csökkentése mellett szóló érvek inkább a stressz, a depresszió és a szorongás magas szintjére teszik a hangsúlyt és nem az oktatás vagy a kutatás minőségének javítására. Az egyéneket mentálisan sebezhetőnek tekintő kultúrában a piacosodás kifejezetten a mentális egészséget fenyegető veszélyként jelenik meg.

az „együttérző pedagógia” a kiválóság ellen irányul

KRITIKUS PEDAGÓGIA

Minden retorika ellenére azonban az együttérző pedagógia nem egyszerűen az egyetemek piacosodására született humánus válasz. Kiindulási pontja a brazil szegénynegyedekben felnőtteket írni-olvasni tanító katolikus teológus és

3 *Compassionate pedagogy. What is it and why is it important?* University of Westminster. Centre for Education and Teaching Innovation. <<https://cti.westminster.ac.uk/compassionate-pedagogy-what-is-it-and-why-is-it-important/>>

4 R. N. HAO: Critical compassionate pedagogy and the teacher’s role in first-generation student success. *New Directions for Teaching and Learning*, 2011/127.

5 *The Pedagogy of Compassion at the Heart of Higher Education*. szerk. Paul GIBBS, Springer, London, 2017. 91–98.

6 K. WADDINGTON – B. BONAPARTE: *Developing Compassionate Pedagogical Practice with Students as Co-Researchers. Final Research Report*. Society for Research into Higher Education. 2022. 4.

7 M. CADDELL – K. WILDER: Seeking Compassion in the Measured University. Generosity, Collegiality and Competition in Academic Practice. *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice*, 2018/3.

8 *Compassionate pedagogy. Im.*

Régi iskola –

Előadás a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Klinikájának (ma Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ) termében, 1928
(Fortepan / POTE)

pedagógus Paulo Friere (1921–1997) munkáiban a felsőoktatással kapcsolatban megfogalmazott kritika volt. Az 1968-ban kiadott *Pedagogy of the Oppressed* (Az elnyomottak pedagógiája) című könyvében Friere bírálja az oktatás általa „banki modellnek” nevezett formáját, ahol a tanárok a passzív diákoknak adják át a tudásanyagot. Freire bírálta a hagyományos tanítási módszerek hierarchikus jellegét, és a tanár–diák kapcsolatot olyan párbeszéddel kívánta felváltani, amelyben mindkét fél részt vesz a tanításban és a tanulásban.⁹ Így az oktatást valamiféle forradalmi cselekedetként fogja fel: az osztálytermi interakciók egyértelművé teszik a hatalmi struktúrákat, és szükségessé teszik azok kollektív átalakítását. Bár Freire elméleteit a brazil szegénynegyedekben szerzett sajátos tapasztalataira alapozta, munkásságának politikai vonatkozásai megragadták a nyugati pedagógusok képzeletét is. Annak ellenére, hogy ezek a tanárok gyakran jó anyagi helyzetben lévő intézményekben tanítottak kiváltságos diákokat, egyre inkább teret nyert az a politikai feltevés, hogy egyes diákok elnyomottak, és az oktatáson keresztül felszabadításra van szükségük.¹⁰ Freire munkássága olyan radikális tudósokat inspirált, mint Bell Hooks vagy Henry Giroux. Utóbbi használta először a demokráciát az osztályteremben előmozdítani kívánó oktatás megnevezésére a „kritikai pedagógia” kifejezést.

Az együttérzés Freire írásainak nagy részében központi szerepet játszott. A teológus az osztálytermi hierarchiák lebontásával és a tanítás kölcsönös kapcsolatként való újradefiniálásával azt várta el a tanároktól és a diákoktól, hogy törődjenek egymással, és „legyenek egymás társai”.¹¹ Az egyetemeken az együttérző pedagógia megközelítésének leírására használt kifejezések Freire munkásságának maradandó hatásáról tanúskodnak. A texasi Baylor Egyetem például úgy fogalmaz, hogy

9 Paulon FREIRE: *Pedagogy of the Oppressed*. Penguin, London, 1996. 6. (Magyarul: Uó: Az elnyomottak pedagógiája. ford. BAJUSZ Klára. *Fordulat*, 2021/1.)

10 J. PETERS – L. MATHIAS: Enacting student partnership as though we really mean it. Some Freirean principles for a pedagogy of partnership. *International Journal for Students as Partners*, 2018/2.

11 CADDELL – WILDER: *I.m.*

„fellépve az elnyomó jellegű pedagógiai irányzatokkal szemben, a pedagógusok elkötelezettek a történelmileg marginalizált tanulói csoportok sikere mellett. [...] A cél az, hogy a pedagógusok és a diákok együttműködése révén minden résztvevő számára előnyös tanulási környezet alakuljon ki.”¹²

Végső soron a demokrácia osztálytermi kontextusban történő hangsúlyozása azt jelenti, hogy a tanulókat gyakorlatilag „felszabadítják” a tanítás alól. *A tanárok értelemszerűen olyan ismeretekkel rendelkeznek, amelyekkel a diákok nem.* Ennek tagadása azzal a kockázattal jár, hogy az egyetemi oktatókat megfosztják szellemi tekintélyüktől, és a diákoktól megtagadják a fontos tudáshoz való hozzáférést.¹³ Ez éppen, hogy fokozhatja a társadalmi egyenlőtlenségeket, mivel a kiváltságosabbak könnyebben tudnak egyezkedni a tudáshoz való tanórán kívüli hozzáféréssel.

Freire gondolkodása nemcsak a pedagógiára, hanem – talán még alapvetőbb módon – az ismeretelméletre is hatással volt. A Freirevel nagyjából egy időben publikáló brit oktatásszociológus, Micheal Young – Pierre Bourdieu francia szociológushoz hasonlóan – azzal érvelt, hogy az iskolai és egyetemi tananyagokban megjelenő „tudományos” tudás kiválasztása a hatalommal rendelkezők ízlését és érdekeit tükrözi.¹⁴ A bizonyítványokkal elismert tudás tehát nem semleges vagy objektív, hanem eredendően politikailag meghatározott. Az elit perspektívájának a tananyagon keresztül való, intellektuális semlegesség álcája mögött történő erőltetését Bourdieu egyenesen a „szimbolikus erőszak” kifejezéssel írta le.¹⁵ Ahogy azonban Michael Young újabb munkájában kritikusan megjegyzi, a hatalommal rendelkezők által kiválasztott tudás elutasítása gyakran a hatalmi tudás – az életüket megváltoztatni képes tudományos és kulturális munka – elutasítását is jelenti.¹⁶

A kritikai pedagógia tehát abból indul ki, hogy a tudás politikailag meghatározott. A műveket alkotóik identitása alapján ítélik meg, így a benne hívők a már elhunyt fehér férfiak munkáiról feltételezik, hogy a fennálló hatalmi viszonyokat erősítik. A radikális oktatók szerint az egyetemi tananyagot „dekolonizálni” kell annak érdekében, hogy a történelmileg marginalizált csoportok nézőpontjának is teret engedjen. A Society for Research into Higher Education kifejti, hogy az együttérző pedagógiának „tudatosítania kell az emberekben a maguk és mások elnyomottságát, és ki kell fejlesztenie a cselekvésre való hajlandóságot”, valamint „táplálnia kell a reményt és a szimbolikus ellenállást”.¹⁷ Ahelyett, hogy az oktatás az emberiség legjobb gondolatainak és eszméinek ünneplése lenne, inkább az identitáson alapuló különböző érdekek tükröződésévé válik. Ahogy a University College London világossá teszi: „Az együttérző pedagógia meghatározó eleme a tudást létrehozó és az azt fogyasztó személyek különböző nézőpontjait, véleményét és tapasztalatait tükröző tanulási segédanyagok választása és a tanulás ilyen módon történő megszervezése”.¹⁸

Úgy tűnik, hogy az együttérző pedagógusok a kanonikus tudás politikai meghatározottsága miatt való elutasításával nem törekszenek objektivitásra, nézőpontok sokféleségére vagy politikai semlegességre. Ehelyett egy ezzel ellentétes, nyíltan politikai gyakorlat meghonosítására törekszenek, ahogyan azt a brit Association for Learning Development in Higher Education is világossá teszi, mondván, „elkötelezettek vagyunk a társadalmi igazságosság érdekében történő oktatás elmélete és gyakorlata mellett”.¹⁹ Az oktatásnak a társadalmi igazságosság szolgálatába állítása azt jelenti, hogy a diákok nem férnek hozzá a hagyományos tananyagban foglalt ismeretekhez.

12 *Compassionate Teaching*. Academy For Teaching And Learning, Baylor University. <<https://www.baylor.edu/atl/index.php?id=984876>>

13 M. YOUNG – D. LAMBERT – C. ROBERTS: *Knowledge and the Future School. Curriculum and Social Justice*. Bloomsbury Academic, London, 2014.

14 M. YOUNG: *Knowledge and Control. New Directions in the Sociology of Education*. Macmillan, London, 1971.

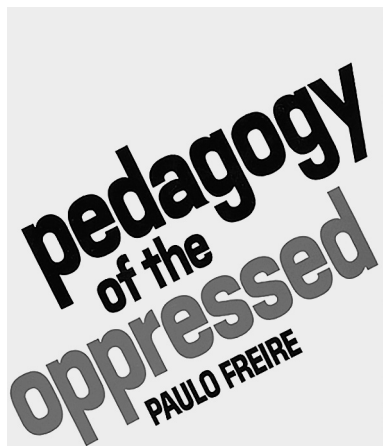
15 P. BOURDIEU: *Key Concepts*. Routledge, London, 2012.

16 YOUNG – LAMBERT – ROBERTS: *I.m.*

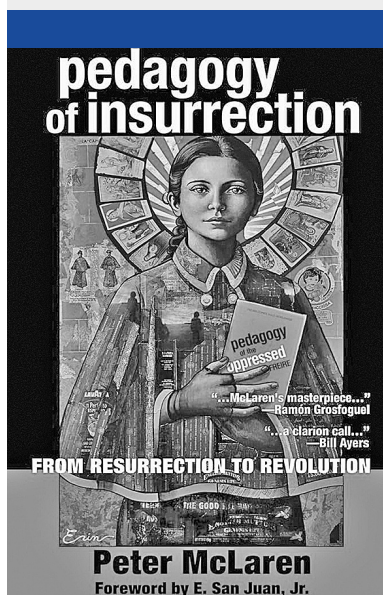
17 WADDINGTON – BONAPARTE: *I.m.* 6.

18 *Inclusive Teaching*. University College London. <<https://www.ucl.ac.uk/teaching-learning/publications/2019/aug/inclusive-teaching>>

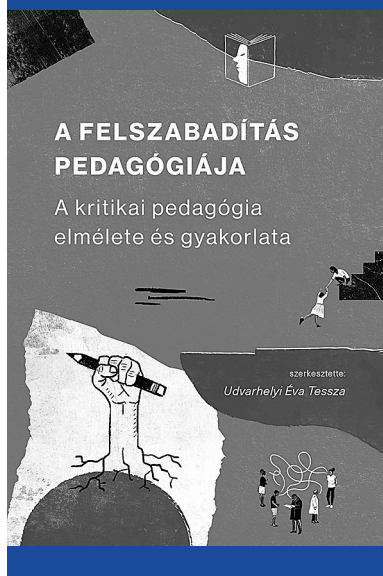
19 *The best way to develop a compassionate pedagogy?* Association for Learning Development in Higher Education. <<https://aldinhe.ac.uk/take5-51-the-best-way-to-develop-a-compassionate-pedagogy/>>

"This is truly revolutionary pedagogy."
—Ivan Illich

Peter McLaren
Foreword by E. San Juan, Jr.

A FELSZABADÍTÁS PEDAGÓGIÁJA

A kritikai pedagógia
elmélete és gyakorlata

Kritikai pedagógiai irodalom:
Paulo Freire fő művének 1970-es
angol nyelvű kiadása, szöveggyűjtemény
A felkelés pedagógiája címmel (2015) és
A felszabadítás pedagógiája című, 2022-ben
kiadott magyarnyelvű összeállítás

LELKI EGÉSZSÉG

Az együttérző pedagógia másik gyökere az „inkluzív oktatás” elmélete. Oktatási kontextusban az inklúzió alatt eredetileg a testi fogyatékossgal vagy tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek hagyományos iskolákba való integrálását értették. A felsőoktatás tömegessé válásával ez az egyetemek számára egyre nagyobb gondot jelentett. Ezzel egy időben a fogyatékossgnak az egyén funkcionális akadályozottságára fókuszáló orvosi modelljét felváltotta egy társadalmi modell, mely szerint nem az embereknek vannak hiányosságai, hanem a környezet állít eléjük akadályokat.

Az inkluzív tanítás irányába történő elmozdulás együtt járt azzal a felismeréssel, hogy egyre több diáknak van valamilyen fogyatékossga. A legfrissebb statisztikák szerint az Egyesült Királyságban a diákok 15 százalékának van legalább egy fogyatékossga.²⁰ Az inkluzív tanítás az oktatókra hárítja a feladatot, hogy olyan tanítási módszereket alkalmazzanak, amelyek abból indulnak ki, hogy a hallgatóknak feltételezhetően vannak fogyatékossgaik, a diákoknak jelezniük sem kell tanáraiknak ezen sajátos igényeiket. *Ez azt jelenti, hogy úgy kell tanítani, mintha minden diák fogyatékossgal élne.* A tanulási eredményeket és az értékelési kritériumokat egyértelműen kell meghatározni; a könyveket rövid *online* cikkekre kell cserélni; előadások helyett beszélgetéseket vagy más interaktív tevékenységeket kell szervezni, a diákokat vizsga helyett csoportos prezentáció keretében kell értékelni. Az oktatásnak ezt a lebutított formáját úgy próbálják beállítani, hogy az minden diák számára előnyös. A University College London egyértelműen kijelenti, hogy „az inkluzív tanítás lehetővé teszi, hogy minden hallgató – körülményeitől függetlenül – a lehető legteljesebb tanulási élményben részesüljön”.²¹ A Baylor University pedig azt hangsúlyozza, hogy „az együttérző tanítási gyakorlat minden hallgató számára előnyös, de vannak, akiknek kifejezetten az”.²²

Térjünk vissza oda, hogy az inkluzív pedagógia bevezetésének egyik oka a mentális problémákkal küzdő tanulók számának növekedése volt. A statisztikák szerint évről évre egyre több fiatal küzd ilyen jellegű problémákkal. Az Egyesült Királyság központi egyetemi és főiskolai felvételi hivatala arról számol be, hogy 2011 és 2021 között, azaz tíz év alatt a hallgatók mentális egészséggel kapcsolatos nyilatkozatai alapján elképesztő, 450 százalékos növekedés volt tapasztalható.²³ A Student Minds elnevezésű mentális egészséggel foglalkozó jótékonyági szervezet 2022-es felmérése szerint a válaszadók 57 százaléka saját maga gondolja úgy, hogy valamilyen mentális egészségügyi problémával küzd, míg 27 százalékuknak diagnosztizált mentális egészségi problémája van.²⁴ Úgy vélik, hogy azért vállalja fel több diák a mentális egészségügyi problémáit, mert már nem érzékelik, hogy emiatt megbélyegzik majd őket. Egy másik magyarázat szerint mára olyan érzelmi állapotokat is a mentális problémák körébe sorolnak, amelyeket korábban nem tekintettek annak.

A mentális egészségügyi problémákkal kapcsolatos növekvő tudatosság nemcsak a hallgatókról, hanem – sokkal alapvetőbb módon – a személyiségről alkotott felfogás megváltozását is jelenti.

20 F. PERUZZO – R. RAAPER – M. WESTANDER: *It's time to make English higher education institutions accessible: Disabled students' representatives lead the way to change.* Higher Education Policy Institute. <<https://www.hepi.ac.uk/2023/01/18/its-time-to-make-english-higher-education-institutions-accessible-disabled-students-representatives-lead-the-way-to-change/>>

21 *Inclusive Teaching*. I.m.

22 *Compassionate Teaching*. I.m.

23 <<https://www.ucas.com/corporate/news-and-key-documents/news/450-increase-student-mental-health-declarations-over-last-decade-progress-still-needed-address>>

24 *Student mental health in England. Statistics, policy, and guidance.* House of Commons Library. 2023. <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/>>

A terápiás kultúra a védtelenséget és a sebezhetőséget az emberi psziché alapvető jellemzőjeként állítja be. Ahogy Frank Furedi brit szociológus megjegyzi, „a terápiás nyelvezet [...] azt sugallja, hogy az emberek »védtelenek«, »sérültek«, »életre szóló sebeket hordoznak«, illetve »megtörttek«²⁵. Az együttérző pedagógia – ami egyébként elvárja az oktatóktól, hogy mind magukat, mind a hallgatókat sebezhetőnek és szorongatott helyzetben lévőnek tekintsék – ebben a kontextusban fogékony közegre talál. Az egyik brit egyetem szerint „tudományágakon átívelően az együttérzést úgy határozható meg, mint a magunk vagy mások szenvedésének és/vagy hátrányos helyzetének észlelése, és elkötelezettség arra, hogy lépéseket tegyünk ezek enyhítése érdekében”²⁶. A fontos pont itt az a feltételezés, hogy a szorongatott helyzet széles körben fennáll, csak éppen nem vesznek róla tudomást. Egy másik brit egyetem elvárja „a klinikai pszichológiából ismert mentális jóllétről szerzett ismeretek alkalmazását [...] a hallgatók és az oktatók élményeinek javítása érdekében”²⁷. Mindez alapvető változást jelent az egyetem célját, az oktatás értelmét, valamint az oktatók és a hallgatók közötti kapcsolatot illetően. *Az egyetem többé már nem az intellektuális küzdelem színtere, hanem a védtelenek számára fenntartott terápiás intézmény.* Az oktatók feladata nem az, hogy a diákokat kihívások elé állítsák, hanem az, hogy gondoskodjanak róluk.

Az egyik további veszély az, hogy a sebezhetőség tudatosításának ösztönzése arra készítheti a diákokat, hogy önmagukat és egymást is ezen a szemüvegen keresztül lássák. A sebezhetőség megélése tulajdonképpen az együttérző pedagógia egyik célja. Az egyik útmutató megjegyzi, hogy „az együttérzés szó szerint azt jelenti, hogy »együtt szenvedni« [az angol *compassion* valóban ezt tükrözi – a Szerk.], és ez figyelmet, a másik szükségleteinek észrevételét, valamint a mások szenvedésének enyhítésére való hajlandóságot jelenti, ezzel segítve elő jólétüket”²⁸. Ezt az Edinburgh Napier Egyetem is átvette, szerintük „az együttérző tanterem egy olyan hely, ahol érzékelhető az »együtt szenvedés«”²⁹.

Ha a hallgatókat identitáscsoportok tagjaként kezelik, akkor a szenvedők meghallgatásának és támogatásának terápiás aktusa átpolitizálódik. Az elnyomottnak érzett identitással rendelkezőknek meg kell osztaniuk szenvedéstapasztalataikat a kiváltságosnak tartottakkal. Az együttérző pedagógia a felsőoktatásnak a fiatal felnőttek életébe való terápiás és politikai beavatkozássá történő átalakulását jelzi.

**elnyomásközpontú,
terápiás nyelvezet**

OKTATÁSELLENESSÉG

Az előadások és a kanonikus tudás elutasítása mellett az együttérző pedagógia terápiás *ethosza* az akadémiai normák elutasítását is elvárja. Az előadásokat olyan tevékenységek váltják fel, ahol a tudást „aktív párbeszéd és részvétel révén a hallgatókkal közösen alakítják ki”³⁰. A vizsgákat rugalmas, a versenyszellemtől mentes, minimális stresszel járó formatív értékelési módszerekkel helyettesítik. A Manitobai Egyetem ezt javasolja az oktatóknak: „Az egyest érő munkára adjon a 25 százalékos helyett 49 százalékos, hogy minimalizálni lehessen annak a végső osztályzatra gyakorolt hatását.”³¹ Máshol azt ajánlják az oktatóknak, hogy „hagyják el a legalacsonyabb osztályzatot [...] biztosítsanak többszöri beadási lehetőséget”³². Ahelyett, hogy ismeretek megszerzésére vagy

25 FRANK FUREDI: *Diseasing Speech in Britain = International Comparative Approaches to Free Speech and Open Inquiry*. szerk. L. C. SHEEHAN, Palgrave, London, 2022.

26 T. GILBERT: *Assess compassion in Higher Education? Why and how would we do that?* University of Hertfordshire. <<https://www.herts.ac.uk/link/volume-2,-issue-1/assess-compassion-in-higher-education-how-and-why-would-we-do-that>>

27 *What Is Compassionate Pedagogy? I.m.*

28 WADDINGTON – BONAPARTE: *I.m.* 5.

29 CADDELL – WILDER: *I.m.*

30 *The best way... I.m.*

31 *The Centre... I.m.*

32 H. L. Schacter – S. G. Brown – A. M. Daugherty – S. Brummelte – E. Grekin: *Creating a Compassionate Classroom*. Inside Higher Education. <<https://www.insidehighered.com/advice/2021/12/01/compassionate-teaching-yields-most-benefits-opinion>>

kiválóságra törekvésre bátorítanak a diákokat, inkább arra ösztönzik őket, hogy érék be az érzelmi biztonsággal és a közepszerűséggel.

A tanulmányi eredmények helyett az érzelmeken van a hangsúly! Mint említettük, az együttérző pedagógia túlmutat a biztonságos környezet kialakításán mentális egészségügyi problémákkal küzdő diákok számára, és arra törekszik, hogy az együtt szenvedés megtapasztalása révén aktívan ösztönözze az érzelmi reakciókat. Az együttérző pedagógia érzelmi átláthatóságot vár el az oktatóktól, és azt, hogy „teljes énjüket” belevigyék a tanításba, és erre ösztönözzék a diákokat is. Ily módon a diákoktól nem a megszerzett ismeretek vagy akár a tananyaggal kapcsolatos gondolataik megosztását, hanem érzelmi reakciókat várnak. A gondoskodás, a törődés és a másik tisztelete az oktatóktól és a diákoktól egyaránt elvárt tantermi rutinná válik. Az empátia kulcsfontosságú, tanítható, sőt értékelhető készséggé lép elő. Az együttérző pedagógia elsősorban nem azzal foglalkozik, hogy mit tudnak a diákok, hanem azzal, hogy mit éreznek. Abból indulnak ki, hogy az érzelmeik az egymással való interakcióinkban jutnak kifejezésre, például abban, ahogyan másokat megszólítunk, vagy ahogyan szemkontaktust létesítünk és tartunk másokkal. Az együttérző pedagógia felhívja a figyelmet ezekre a viselkedési formákra annak érdekében, hogy a hallgatók változtassanak automatikus reakcióikon. A már többször idézett Association for Learning Development in Higher Education azt ajánlja, hogy az oktatók és a hallgatók „állapodjanak meg abban, hogy kíváncsiak egymásra, hogy senki sem fog dominálni a párbeszédben, hogy mindenki azon lesz, hogy bevonják a csendesebb jelenlévőket is, hogy együttérzéssel és név szerint szólítják meg egymást, és együtt dolgoznak a közös célok elérése érdekében”.³³

Aláássza az egyéni autonómiát

Theo Gilbert némiképp tovább is megy, amikor a Hertfordshire-i Egyetem számára írt munkájában arra ösztönzi az oktatókat, hogy „bontsák szét az alfapárosokat”, és „akadályozzák meg az egyéni monopolizáló viselkedést”. Azt tanácsolja az oktatóknak, hogy a szemkontaktust használhatják tanórai beavatkozásra: „Például egy alfapárossal és/vagy egy monopolizálóval szembesülő kolléga észreveheti ezt a helyzetet, és finoman megszakíthatja a szemkontaktust partnerével (a monopolizálóval), és a monopolizáló helyett a többiekre irányítja a figyelmét.”³⁴ Ez feltételezi, hogy az együttérzés nem egyéni érzelmi reakció, „hanem pszichobiológiailag közvetített motiváció”.³⁵ Ebben az értelmezésben az együttérző pedagógia a kognitív viselkedésterápiához hasonló gyakorlattá válik. Az előadó-terapeuta azáltal, hogy tudatosítja a hallgatókban a viselkedésüket, és változtatásra ösztönzi őket, arra törekszik, hogy megváltoztassa az érzelmeiket. Ez jelentősen kibővíti az előadó feladatkerét. A diákoktól azt várják el, hogy ne a tudásuk, hanem az érzéseik és viselkedésük bírálatának vessék alá magukat. Ez nem más, mint tolakodó kísérlet az egyéni psziché szabályozására politikai, identitásvezérelt célok elérése érdekében. Amennyiben a diákok vonakodnak részt venni egy ilyen projektben, Gilbert szerint „az együttérző viselkedésért járó kreditpontok pozitívan motiválják a hallgatókat arra, hogy próbát tegyenek együttérző csoportirányítással, függetlenül etnikai vagy nemzeti háttérüktől”.³⁶ Az érzelmi konformizmus ilyen kikényszerítésére tett kísérlet súlyosan aláássza az egyéni autonómiát. A hallgatók könnyen azt a következtetést vonhatják le, hogy ahhoz, hogy együttérzőek legyenek, nincs joguk a privát, belső szférához.

A TUDOMÁNYOS SZABADSÁG ELLENSÉGE

Az együttérzés középpontba állítása az egyetemeken a hallgatók gondolkodásmódjának, valamint az intézmény kultúrájának és gyakorlatának alapvető megváltoztatására irányuló célt szolgálja. A kísérlet, hogy a hallgatók hozzáállását és értékrendjét nem tanulással, hanem viselkedésük módosításával próbálják

³³ *The best way... I.m.*

³⁴ GILBERT: *I.m.*

³⁵ *Embedding and assessing compassion in the university curriculum.* Compassion in Education. <<https://compassioninhe.wordpress.com/>>

³⁶ GILBERT: *I.m.*

Papírjuk van róla – Diplomaátadó ünnepség LMBTQ-színű egyetemi sapkában az Egyesült Államokban (*College Choice*)

megváltoztatni, súlyosan sérti a diákok szabadságát. Ahogy Füredi megállapítja, az elmozdulás annak szabályozásától, hogy a diákok mit mondhatnak, afelé, hogy hogyan kell érezniük, „a cenzúra szándékának a tudatos beszédre a tudattalan gondolkodásra való átirányítását jelenti”, ami „vitathatatlanul a brit közéletet sújtó legnyugtalanítóbb fejlemény”.³⁷

Az együttérző pedagógia a cenzúrát a szenvedés és különösen a mentális egészséggel kapcsolatos problémák előtérbe helyezése révén igyekszik igazolni. Az egyetemen belül mindenkivel szemben megfogalmazódik az elvárás, hogy biztosítsák az érzelmi biztonságot nyújtó légkört annak érdekében, hogy elkerüljék az érzelmileg sérülékenyek traumatizálását. Az együttérző pedagógusokat sürgetik: „A félév elején ismertessék a hallgatókkal, miként fognak biztonságos és befogadó környezetet biztosítani számukra.”³⁸ A biztonságot többek között az egyén identitását fenyegető valamennyi veszély elhárításaként értelmezik; például a transznemű diákok védelmét a félreértelmezéstől és a fekete diákok védelmét a faji alapú mikroagressziótól stb. Ha a bántó szavakat a pszichológiai károsodás elfogadhatatlan formájaként fogjuk fel, a beszéd szabályozása terápiás okokból válik indokolttá. Ami még rosszabb, a kikényszerített beszéd mód válik a mindennapok normájává, mivel az oktatóknak és a hallgatóknak meg kell felelniük az intézményi útmutatókban meghatározott nyelvezetnek, különben azt kockáztatják, hogy valakit megbántanak.

Az együttérző pedagógia tökéletesen ellenkezik a tudományos szabadsággal. Ha ezt valamennyi intézményben bevezetik, akkor az aláássza az oktatók azon szabadságát, hogy maguk határozzák meg, mit és hogyan tanítsanak. Azokat, akik nem tesznek eleget a tananyag dekolonizációjára vagy bizonyos tanítási módszerek alkalmazására vonatkozó követeléseknek, az „együttérzés”

37 FÜREDI: *I.m.*

38 SCHACTER – BROWN – DAUGHERTY – BRUMMELTE – GREKIN: *I.m.*

Kulturális marxizmus –

A pedagógustüntetésen részt vevő szélsőbaloldali csoportok molinói Budapesten, 2023. szeptember 15. (Fáklya hivatalos Facebook-oldal)

és a „kedvesség” szószólói ridegnek és érzéketlennek állítják be. Ez az érzelmi zsarolás egyáltalán nem nevezhető együttérzőnek. Ez egy tekintélyelvű és antidemokratikus eszköz a politikai célok párbeszéd és elszámoltathatóság nélküli érvényesítésére.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az együttérző pedagógia az egyetem hagyományos céljait – a tudás és az igazság keresését és közvetítését – egy politizált, terápiás ethosz alá rendeli. Jóllehet az együttérző pedagógiát a dehumanizált, piacosodott felsőoktatásra adott empátiás válaszként állítják be, a gyakorlatban fokozza az oktatók és a hallgatók dehumanizálását. Ez a megközelítés az embereket identitáscsoportok tagjaivá redukálja, és feltételezéseket fogalmaz meg az általuk esetlegesen megélt elnyomásról vagy éppen az általuk megtestesített kiváltságokról. Az a felfogás, hogy az együttérzésre az emberi természet meghatározó jellemzői közé tartozó érzelmi sebezhetőség és védtelenség miatt van szükség, a tudósokat és a diákokat egyaránt betegnek tekinti. A biztonságra való törekvés kizárja a intellektuális kihívás minden elemét. A diákok érzelmi reakcióinak átalakítását célzó oktatás tolatkodó és etikátlan. Az együttérző pedagógia ellenkezik a tudományos szabadsággal és ellentétes az oktatással. Végső soron minden, csak nem együttérző azokkal szemben, akik nem felelnek meg a szabályainak – ezt el kell utasítani. ■